les llavors que ens alimenten

Dossier de suport al professorat

EXPERIMENTANT la Sobirania Alimentària

SOBERANIA ALIMENTÀRIA I CONSUM RESPONSABLE

LLAVORS d'ACÍ

GENERALITAT VALENCIANA
Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural

Dossier elaborat per: Llavors d'ací
www.llavorsdaci.org
info@llavorsdaci.org

Amb el finan ament de la Conselleria d'Agricultura, Medi ambient, Canvi climàtic i Desenvolupament rural, dins de les Subvencions destinades a programes i projectes educatius i de formació i divulgació per a estratègies de dinamització agroecològiques en l'àmbit de la Comunitat Valenciana.

València, novembre de 2018.

ÍNDEX_

1 Introducció.

2 Qui controla l'alimentació? L'agronegoci.

3 Consum responsable i sobirania alimentària.

4 Objectius del taller.

5 Recursos metodològics i material per a l'alumnat.

6 Conceptes clau.

7 Recursos educatius.

1 INTRODUCCIÓ_

A través d'11 diapositives es van aportant dades, realitzant preguntes o facilitant definicions per a crear debat participatiu sobre:

- Les injustícies que produeix el sistema agroalimentari com pot ser la convivència de la desnutrició amb l'obesitat.
- Les desigualtats de la pagesia enfront de l'especulació.
- Com es distribueixen els aliments i quins són les conseqüències.

Els nostres hàbits han canviat cap a una dieta insana, hem substituït els aliments de qualitat (fruites, hortalisses, llegums i carn sana) per aliments perjudicials per a la nostra salut (menjar precuinat o processada amb gran quantitat d'additius i conservants, salses, consum excessiu de carn.)

Per així dir-ho, la nostra **Dieta Mediterrània** ha sigut substituïda per una **Dieta Americanitzada**. Fruites, hortalisses i llegums per hamburgueses i pizza.

> Aquesta manera d'alimentar-nos afecta negativament a la nostra salut, a la salut del planeta i a les persones que produeixen aquests aliments.

"Obesitat i diabetis, una plaga lenta però devastadora".

Discurs inaugural de la **Directora General** en la **47ª reunió de l'Acadèmia Nacional de Medicina.**

Existeixen en el món uns **800 milions de persones que pateixen fam crònica,** però al mateix temps hi ha països en els quals més del **70% de la població adulta està afligida d'obesitat o sobrepès.**

Segons estimacions de l'OMS, des de 1980 la prevalen a mundial de l'obesitat ha augmentat en més del doble, registrant increments importants en totes les regions. En l'Àfrica subsahariana, el nombre de xiquets amb sobrepès va augmentar entre 1990 i 2012 de 4 milions a 10 milions.

Actualment **Espanya és el país amb la taxa més elevada de sobrepès infantil dels països de la Unió Europea.**

2 Qui controla l'alimentació?

L'AGRONEGOCI_

El model alimentari industrial actual és la principal causa de la malnutrició i la pobresa en el món.

Un model que a través dels supermercats o grans superfícies ens ofereix **aliments de mala qualitat alimentària**:

> **Amb excés de sucres afegits** (brioixeria industrial, pa de motle, begudes refrescs i sucs), **grasses insalubres** (oli de palma...) i **alts continguts de sodi** (sal en embotits, carns...) a través dels productes processats que són els que més abunden en aquests establiments.

> **Les hortalisses que ens trobem procedeixen d'una agricultura que no respecta el medi ambient i plena de productes tóxics** (fitosanitaris) **que perjudiquen la nostra salut.** Un excessiu embalatge i normalment són aliments kilomètrics (que procedeixen de països a milers de quilòmetres) a ò implica menor qualitat nutricional i un impacte de la petjada de CO_2 molt gran.

Solament 10 empreses controlen l'alimentació d' aquest mon globalitzat. Acaparen un fort poder i condicionen el sistema productiu i de consum dels aliments.

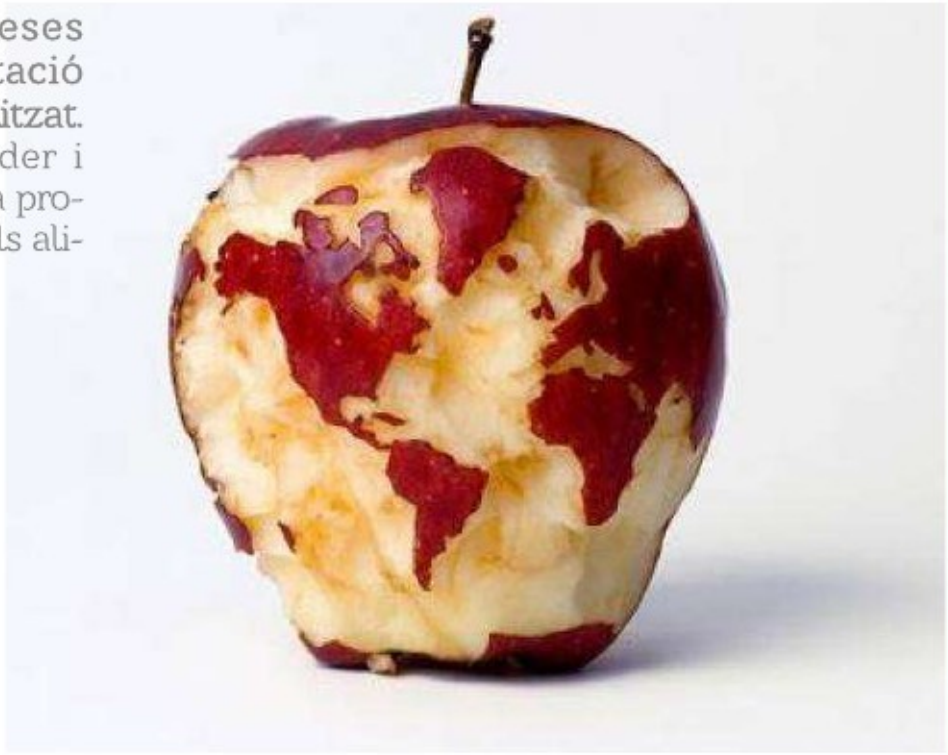

3 Consum responsable i sobirania ALIMENTÀRIA_

Només si som conscients a l'hora de consumir podrem prendre decisions encaminades a cura del nostre organisme i del nostre entorn.

La **FAO** (Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació) i l'**OMS** (Organització Mundial de la Salut) reconeixen el paper de l'agricultura familiar camperola i els mercats alimentaris locals com a pe a clau en el fam i la malnutrició ja que a través d'aquests sistemes productius es produeix el consum local (reduint el transport d'aliments i les emissions de CO_2), potencia la producció d'aliments adaptats a la nostra cultura gastronòmica, sans, de qualitat nutritiva lliures de tòxics. Fomenta la biodiversitat clau fonamental davant el canvi climàtic. Produeix llocs de treballs dignes i justs. Recupera el nostre paisatge i cultura. Redueix els envasos i embalatges que són font de contaminació de mars i rius per excés de plàstics i residus.

Segons la FAO, **cada any es perd una mitjana de 50.000 varietats d'interés per al sector agrari**. Les varietats de cultius són fonamentals per a la nostra alimentació i per a la nostra cultura proporcionant-nos una dieta més variada, quan diem **garrofó** o **bajoqueta roja**, ens recorda als elements fonamentals d'un plat: la paella. Quan diem paella ens identifica: València. I ens dóna identitat, cultura... ens diferencia creant així un paisatge divers i ric. Les varietats de llegums com el **garrofó** i la **bajoqueta roja**, varietats locals que estan adaptades al nostre sòl i el nostre clima, no necessitant abonaments químics per a poder produir-les.

Moltes de les varietats locals hortícoles porten amb si, en el seu nom, el lloc d'on procedeixen: **L'albergínia llistada de Gandia, la tomaca del Perelló, melonas d'Alberic...**

Donant prestigi a les bones formes de conrear i d'obtenir productes de qualitat dels nostres pobles.

Amb els nostres actes del dia a dia podem contribuir a un model més sostenible de producció i alimentació on cuidem de les persones, animals i del planeta.

Tenint en compte una alimentació equilibrada basada en el consum de productes de qualitat i respecte, potenciant els mercats locals que creen ocupació i relacions socials que ens empoderen, fomentant la convivència i creant ciutadanes i ciutadans compromesos i participatius.

PERÒ... QUÈ ÉS LA SOBIRANIA ALIMENTÀRIA?

Al febrer de 2008, en el **Fòrum per la Sobirania Alimentària** en Nyéléni (Kenya) organitzat per **La Via Camperola** i la **Marxa Mundial de Dones**, es va definir el concepte de **"Sobirania Alimentària"**, com:

"el dret dels pobles a aliments nutritius i culturalment adequats, accessibles, produïts de forma sostenible i ecològica, i el seu dret a decidir el seu propi sistema alimentari i productiu.

A ò posa a aquelles persones que produeixen, distribueixen i consumeixen aliments en el cor dels sistemes i polítiques alimentàries, per sobre de les exigències dels mercats i de les empreses. Defensa els interessos de, i inclou a, les futures generacions.

Ens ofereix una estratègia per a resistir i desmantellar el comer lliure i corporatiu i el règim alimentari actual, i per a canalitzar els sistemes alimentaris, agrícoles, pastorils i de pesca perquè passen a estar gestionats pels productors i productores locals. La sobirania alimentària dóna prioritat a les economies locals i als mercats locals i nacionals, i atorga el poder als camperols i a l'agricultura familiar, la pesca artesanal i el pasturatge tradicional, i col·loca la producció alimentària, la distribució i el consum sobre la base de la sostenibilitat mediambiental, social i econòmica.

La sobirania alimentària promou el comer transparent, que garanteix ingressos dignes per a tots els pobles, i els drets dels consumidors per a controlar la seua pròpia alimentació i nutrició. Garanteix que els drets d'accés i a la gestió de la nostra terra, dels nostres territoris, les nostres aigües, les nostres llavors, el nostre bestiar i la biodiversitat, estiguen en mans d'aquells que produïm els aliments. La sobirania alimentària suposa noves relacions socials lliures d'opressió i desigualtats entre els homes i dones, pobles, grups racials, classes socials i generacions."

4. Objectius del TALLER_

L'objectiu d'aquesta activitat en l'aula és **sensibilitzar a l'alumnat en el consum conscient i responsable d'aliments**, a diferenciar els aliments de **QUALITAT**, treballar els conceptes de sobirania alimentària i agroecologia i potenciar una opinió crítica sobre el sistema agroalimentari actual.

Els continguts de tractar són:

- Relació entre alimentació saludable i alimentació sostenible.
- La publicitat i les grans marques.
- Contribució de la ramaderia i agricultura al canvi climàtic.
- Principals diferències entre agricultura convencional i agroecologia.
- Aliments kilomètrics vs. consum de proximitat.
- Sobirania alimentària que significa i en què ens afecta.
- La distribució dels aliments en el planeta i les seues conseqüències
- Agroecologia com a solució i resiliència davant el canvi climàtic
- Solucions per a realitzar un consum conscient i responsable

5 RECURSOS metodològics i material per a l'alumnat

Descripció de la tècnica:

Es presenten les diapositives i es pregunta a l'alumnat què els transmeten, per què es poden donar aquestes situacions o una reflexió ja siga a manera descriptiva o de solució davant el problema o tema presentat.

Després s'aporten dades per a explicar les diapositives. Una vegada exposades totes les diapositives es fan **4 grups**.

Cadascun d'aquests grups haurà d'aportar idees i contestar les següents preguntes (una pregunta per cada grup).

- Què puc fer jo en el meu dia a dia per a millorar la meua alimentació?
- Què puc fer jo en el meu dia a dia per a frenar el canvi climàtic?
- Què puc fer jo en el meu dia a dia perque les persones que produeixen aliments tinguen una dignitat laboral?
- Què puc fer jo en el meu dia a dia perquè aquest planeta tinga més biodiversitat (tant animal com a vegetal) i per què és important la biodiversitat?

Una vegada contestades en grup, els alumnes i alumnes trien un porta veu de cada equip i s'exposen les respostes.

Materials:

> La presentació de la xarrada en PDF per a poder projectar-la o físicament (fitxes plastificades de les diapositives de la xarrada).

> Quatre folis (un per equip) i quatre retoladors (un per cada equip).

A través d'aquesta xarrada l'alumnat anirà reflexionant en aquests sentits:

- La intervenció humana en el mitjà.
- El desenvolupament sostenible.
- Els problemes de la contaminació.
- El canvi climàtic: causes i conseqüències.
- Consum responsable.

És molt important que existisquen estratègies i normes per a l'intercanvi comunicatiu: escolta, exposició clara, respecte al torn de paraula, etc.

6 Conceptes CLAU_

L'**AGROECOLOGIA** integra sabers tradicionals amb el coneixement tècnic modern per a obtenir mètodes de producció agrícola i ramadera que respecten l'ambient i la societat. Tenint com a finalitat la productivitat al costat de la igualtat social i la sustentabilitat ecològica de l'agrosistema. Una agricultura que cuida la salut del sòl i del mitjà, la salut de les persones, conserva i millora el nostre paisatge, defensa la cultura dels pobles i promou la dignitat dels animals i de les persones: productors i consumidors.

Entenem la **SOBERANIA ALIMENTÀRIA** com el "dret dels pobles a definir les seues pròpies polítiques i estratègies sostenibles de producció, distribució i consum d'aliments que garantisquen el dret a l'alimentació per a tota la població, amb base en la xicoteta i mitja producció, respectant les seues pròpies cultures i la diversitat de les maneres camperols, pesquers i indígenes de producció agropecuària, de comercialització i de gestió dels espais rurals, en els quals la dona exerceix un paper fonamental" (Nyéléni, Selingue, Mali. 2007). Així mateix, entenem la Sobirania Alimentària com la via per a eradicar el fam i la malnutrició i garantir la seguretat alimentària duradora i sostenible per a tots els pobles.

CONSUM RESPONSABLE es pot definir com la elecció de productes i serveis que consumim d'acord amb criteris de qualitat, preu, impacte ambiental, impacte social i ètica de les empreses que els produeixen. Per tant, el consum responsable té diversos vessants:

- **La ètica.** Que considera els valors com a base per a comprar i consumir.
- **La ecologia.** Es tracta d'un consum que és acurat amb el medi ambient i els recursos naturals.
- **La solidaritat**, que té en compte les condicions laborals de les persones que intervenen en l'elaboració del producte o la prestació del servei.

7 RECURSOS educatius_

> **La historia de l'alimentació explicada en 2 minuts.** Video-forum que indueix a la reflexió sobre les repercussions que tenen sobre el planeta el sistema agroalimentari actual i el canvi dels hàbits alimentaris.

> **Vídeo de Michael Moore:** França i els menjadors escolars públics. Video-forum que indueix a la reflexió sobre els canvis de la nostra forma d'alimentar-nos i com afecta als menjadors escolars.

> **Vídeos sobre Agroecologia:**

https://www.youtube.com/watch?v=d0JaltyVcJE
https://www.youtube.com/watch?v=B0q2sCXk6cQ

> **Vídeo sobre consum responsable:**

https://www.youtube.com/watch?v=7XMZ-nxiJY

Pàgines interessants:

https://justiciaalimentaria.org/
https://www.carrodecombate.com/
https://www.nomasaditivos.com/
https://cerai.org/somos-lo-que-comemos/la-maleta-pedagogica-proyecto-somos-lo-que-comemos/

LLAVORS d'ACÍ

GENERALITAT VALENCIANA
Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural